CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD

PESEL

Miejsce na naklejkę.
Sprawdź, czy kod na naklejce to **M-100**.
Jeżeli tak – przyklej naklejkę.
Jeżeli nie – zgłoś to nauczycielowi.

Egzamin maturalny ***Formuła 2023***

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

Poziom rozszerzony

Symbol arkusza
MWOP-R0-**100**-2306

DATA: **7 czerwca 2023 r.**

GODZINA ROZPOCZĘCIA: **9:00**

CZAS TRWANIA: **180 minut**

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **60**

Przed rozpoczęciem pracy z arkuszem egzaminacyjnym

1. Sprawdź, czy nauczyciel przekazał Ci **właściwy arkusz egzaminacyjny**, tj. arkusz we **właściwej formule**, z **właściwego przedmiotu** na **właściwym poziomie**.
2. Jeżeli przekazano Ci **niewłaściwy** arkusz – natychmiast zgłoś to nauczycielowi. Nie rozrywaj banderol.
3. Jeżeli przekazano Ci **właściwy** arkusz – rozerwij banderole po otrzymaniu takiego polecenia od nauczyciela. Zapoznaj się z instrukcją na stronie 2.

Układ graficzny
© CKE 2022

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 29 stron (zadania 1–22).
   Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Na pierwszej stronie arkusza oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL
   i przyklej naklejkę z kodem.
3. Rozwiązania i odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
7. Możesz korzystać z kalkulatora prostego.

Zadania egzaminacyjne są wydrukowane na następnych stronach.

Zadanie 1.

O jednym z typów socjalizacji

Proces ten […] odnosi się zazwyczaj do sposobu, w jaki młodzi ludzie wpływają i zmieniają poglądy i zachowania starszych. Występuje on najczęściej, gdy młode pokolenie nabywa nową wiedzę, umiejętności, zachowania, przyjmuje nowe poglądy, których starsze pokolenie nie posiadło.

W. Welskop, *Socjalizacja* […], „Perspektywy Edukacyjno-Społeczne" 2014, nr 1, s. 37.

Zadanie 1.1. (0–1)

Podaj nazwę typu socjalizacji, której dotyczy tekst.

……

Zadanie 1.2. (0–1)

Uzasadnij, że proces, którego dotyczy tekst, <u>nie jest</u> charakterystyczny dla społeczeństw preindustrialnych.

……

……

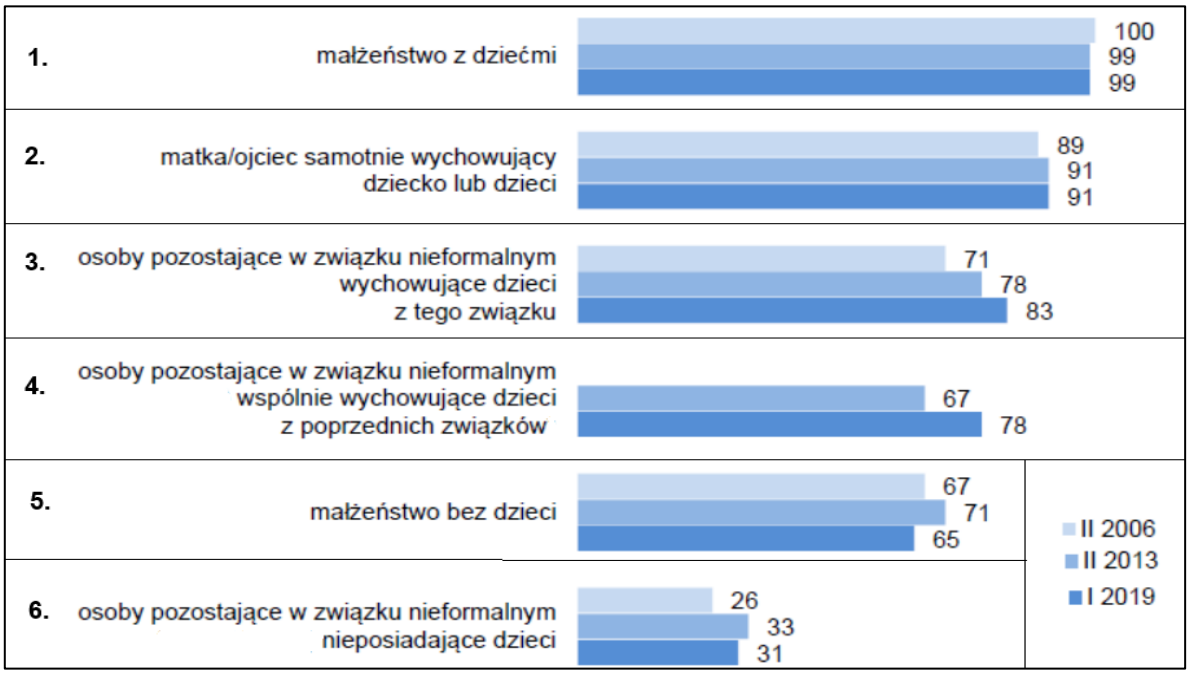
……

……

……

Zadanie 2.

Wykres. Odpowiedzi na pytanie: Jaki rodzaj związku między ludźmi uznał(a)by Pan(i) za rodzinę? (odpowiedzi twierdzące w %; 6 najczęstszych wyborów)

Na podstawie: *Rodzina – jej znaczenie i rozumienie*, „Komunikat z Badań CBOS" 2019, nr 22, s. 7.

Tekst. O współczesnej rodzinie

W dobie intensywnych przemian również podstawowa grupa społeczna, jaką jest rodzina, podlega różnorakim przeobrażeniom. Zmieniają się preferowane oraz realizowane modele życia rodzinnego, przekształceniom ulegają relacje wewnątrzrodzinne, wreszcie samo rozumienie pojęcia rodziny nie jest już tak jednoznaczne jak kiedyś. Wynika to m.in. ze wzrostu liczby rozwodów i separacji, a także [z] liczby rodziców samotnie wychowujących dzieci, [z] opóźniania decyzji matrymonialnych, [ze] wstrzymywania się od prokreacji lub [z] całkowitej rezygnacji z posiadania dzieci […] oraz [z] coraz większej popularności tzw. związków partnerskich […].

R. Boguszewski, *Współczesne znaczenie i rozumienie rodziny w Polsce*, „Zeszyty Naukowe KUL" 2015, nr 4 (232), s. 127.

Zadanie 2.1. (0–1)

Podaj argument i kontrargument do tezy: *Opinia dotycząca zakresu pojęcia rodziny wyrażona w tekście znajduje odzwierciedlenie w opinii większości respondentów*.

Argument – ……...

……

……

Kontrargument – ……..

……

……

Zadanie 2.2. (0–1)

Do każdej z poruszonych w tekście przyczyn wzrostu częstości występowania nowych modeli rodziny przyporządkuj nazwy tych modeli – wpisz właściwe numery z wykresu.

Rezygnacja z decyzji matrymonialnych mimo posiadania dzieci – ……; ……

Wstrzymywanie się od prokreacji – ……; ……

Zadanie 2.3. (0–1)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	W latach 2006–2013 odsetek osób uznających za rodzinę osoby pozostające w związku nieformalnym i niemające dzieci wzrósł o 7%.	**P**	**F**
2.	W 2019 roku odnotowano w porównaniu do roku 2013 spadek wszystkich odpowiedzi, w których za rodzinę uznawano każdy z typów związków niemających czy niewychowujących dzieci.	**P**	**F**

Zadanie 3.

Grafika odnosząca się do jednego z typów społeczeństwa

kropla.eko.org.pl

Tekst. Cechy charakterystyczne jednego z typów społeczeństwa

– występuje w nim różnorodna oferta dóbr, wśród których są nie tylko produkty zaspokajające podstawowe potrzeby, ale również produkty luksusowe, służące realizacji przyjemności i „życzeń";
– produktom i usługom nadaje się znaczenie symboliczne za pomocą znaków i obrazów, dzięki temu można stymulować i wzmacniać potrzeby za pomocą mody, reklamy i marketingu;
– towary stają się środkiem do indywidualizacji stylu życia, jego demonstracji, pełnią rolę dystynkcyjną;
– następują zmiany w systemach wartości, nabywanie dóbr staje się wartością samą w sobie.

Na podstawie: A. Borowska, *Społeczeństwo* […] – *charakterystyka*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Białostockiej" 2009, Zeszyt 14: „Ekonomia i Zarządzanie", s. 10.

Zadanie 3.1. (0–1)

Podaj nazwę typu społeczeństwa, którego dotyczy tekst.

…….....

Zadanie 3.2. (0–1)

Rozstrzygnij, czy tekst i grafika dotyczą tego samego typu społeczeństwa. Odpowiedź uzasadnij, odnosząc się do obu materiałów źródłowych.

Rozstrzygnięcie – ……

Uzasadnienie – ……..……...……..

……..……

……..……

……..……

Zadanie 4.

Tekst 1. O „kulturze wysokiej" elit amerykańskich

[B]iali Amerykanie z wyższej klasy średniej […] wyodrębnili swoje instytucje kulturalne jako „kulturę wysoką", utrzymywaną i cenioną przez wszystkich, ale nie w pełni dostępną dla ludzi z plebsu, ponieważ niekoniecznie „umieliby się zachować". Na przykład muzea i inne bastiony kultury wysokiej z tego okresu często były zamknięte w weekendy i po południu w dni robocze, co gwarantowało, że ci, którzy musieli pracować na utrzymanie, nie mogli z nich zbyt często korzystać. […] te same elity wykorzystały ustawy przeciw przestępstwom obyczajowym, żeby zakazać pewnych form […] [kultury popularnej], takich jak burleska.

W. Griswold, *Socjologia kultury. Kultury i społeczeństwa w zmieniającym się świecie*, Warszawa 2013, s. 128–129.

Tekst 2. Naukowcy o praktykach kulturowych Polaków

[…] to, co piszemy, mieści się w elitystycznej opowieści […] o Polsce A, czyli elitach, i Polsce B – tych wszystkich wykpiwanych Januszach i Grażynach o ludowym guście i aspiracjach kończących się na wąskim, przaśnym i tradycyjnym stylu życia. Odejście jednak od oświeceniowej wizji kultury, w której awans społeczny łączył się silnym węzłem z awansem kulturowym, w kierunku rozszerzonej wizji kultury, w której każdy festyn się zmieści, powoduje, że […] nikt nie wstydzi się kultury własnej, nie próbuje równać i naśladować, np. podążając za elitami […].

T. Szlendak, K. Olechnicki, *Nowe praktyki kulturowe Polaków. Megaceremoniały i subświaty*, Warszawa 2017, s. 311, 316, 319.

Zadanie 4.1. (0–1)

Odnosząc się do obu tekstów, uzasadnij trafność myśli: *Z kulturą jest jak z pogodą – nawet „brak kultury" jest kulturą*.

……

……

……

……

……

Zadanie 4.2. (0–1)

Porównaj postawy wobec kultury popularnej i jej odbiorców wyrażane przez elity z tekstu 1. oraz opisane w tekście 2.

Podobieństwo – ……..

……

……

Różnica – ……

……

……

……

Zadanie 5.

Tekst 1. Fragmenty przemówienia Mariana Turskiego z okazji 75. rocznicy wyzwolenia niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego i zagłady Auschwitz-Birkenau

„Auschwitz nie spadł nagle z nieba". Auschwitz tuptał, dreptał małymi kroczkami, zbliżał się, aż stało się to, co stało się tutaj. […] I to chciałbym powiedzieć mojej córce, to chciałbym powiedzieć moim wnukom. […] Nie bądźcie obojętni, kiedy jakakolwiek mniejszość jest dyskryminowana. Istotą demokracji jest to, że większość rządzi, ale demokracja na tym polega, że prawa mniejszości muszą być chronione. […] Bądźcie wierni przykazaniu. Jedenaste przykazanie: nie bądź obojętny. Bo jeżeli będziesz, to nawet się nie obejrzycie, jak na was, na waszych potomków jakieś Auschwitz nagle spadnie z nieba.

www.polityka.pl

Tekst 2. O wydarzeniach w jednym z państw afrykańskich

Między kwietniem a lipcem 1994 roku – a więc przez jedynie 100 dni – Hutu zabili od 800 tys. do ponad miliona Tutsi. W drugiej połowie XX w., kiedy władzę sprawowali Hutu, postępowały ekonomiczne, społeczne i polityczne prześladowania Tutsi. W szkołach wprowadzono segregację, w przestrzeni publicznej funkcjonowała propaganda oraz regularnie dochodziło do pogromów i grabienia majątków Tutsi. Zanim doszło do bezpośrednich aktów przemocy, już od 1990 r. rozpoczęła się przeciwko nim zaciekła propagandowa kampania nienawiści. Dokonywano stratyfikacji społeczeństwa rwandyjskiego: dzielono je na „dumnych" Hutu i na Tutsich zwanych „karaluchami". Publicznie nawoływano do wykluczenia „karaluchów" z życia politycznego.

Na podstawie: A. Spychalska, *Mechanizm zbrodni ludobójstwa na przykładzie Rwandy*, Wrocław 2012, s. 99–107.

Zadanie 5.1. (0–2)

Wyjaśnij tezę podkreśloną w tekście 1. i uzasadnij, że znajduje ona potwierdzenie w wydarzeniach opisanych w tekście 2. – sformułuj trzy argumenty.

Wyjaśnienie –……..

……..……

……..……

Uzasadnienie –

- ……..……

  ……..……

- ……..……

  ……..……

- ……

……

Zadanie 5.2. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Podkreślony fragment tekstu 2. nie traktuje bezpośrednio o zjawisku

A. stereotypowego postrzegania grup.

B. dehumanizacji.

C. eksterminacji.

D. ksenofobii.

Zadanie 6.

O jednej z mniejszości w Polsce

– […] to ten sam naród. Ale dzielimy się na różne szczepy. W Polsce jest ich kilka […], mówimy nawet różnymi językami.
– Jakie to grupy?
– Są Sinti, których bardzo dużo jest w Niemczech, Kalderasze, Lowarzy […]. To różne kasty, jest ich wiele […].
– Kasty, czyli pozostałość po tym, że wywodzicie się z Indii?
– […] Wywodzimy się z Indii, które są krajem ze społeczeństwem kastowym. W 1192 roku muzułmanie napadli na Indie i wygnali […]. Wtedy zaczęliśmy się tułać po świecie. Stąd nasza kultura wędrowna.

Dlaczego […] nie podają sobie ręki, W. Skupin w rozmowie z R. Chojnackim, www.gazetawroclawska.pl

Zadanie 6.1. (0–1)

Podaj nazwę mniejszości, której dotyczy tekst.

……

Zadanie 6.2. (0–1)

Wyjaśnij, co powoduje, że w myśl prawa polskiego mniejszość, której dotyczy tekst, jest uznawana za mniejszość etniczną, a nie – za mniejszość narodową (wskaż właściwą cechę charakterystyczną).

……

……

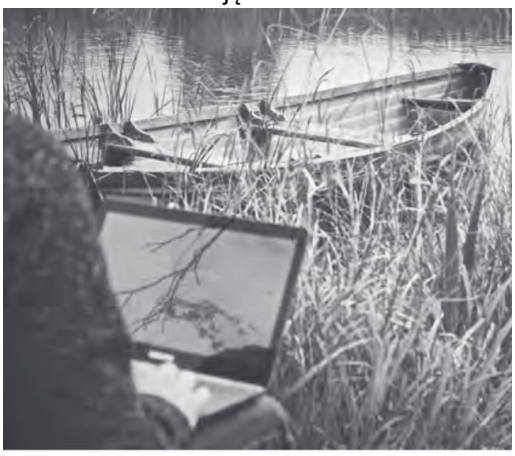
……

Zadanie 7.

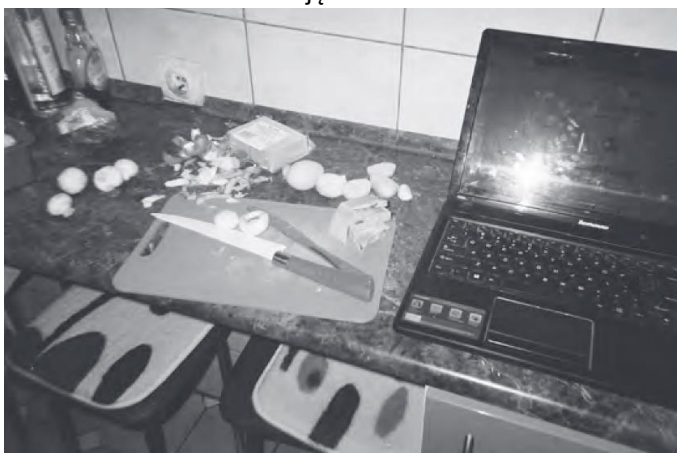
O jednej z form zatrudniania

Oba zdjęcia pochodzą z wydanej w 2017 r. książki Jacka Gądeckiego, Marcina Jewdokimowa i Magdaleny Żadkowskiej „Tu się pracuje. Socjologiczne studium pracy zawodowej prowadzonej w domu na zasadach telepracy". Pierwsza fotka to potoczne wyobrażenie na temat telepracy*. Ten moment, który pewnie niejeden i niejedna z nas uwiecznił/a kiedyś, wstawiając w media społecznościowe. Być może z dowcipno-zaczepnym dopiskiem „A wy jak tam? Ciągle w biurze?". Druga fota pojawia się w social mediach rzadziej. Bo zdjęcie pierwsze to telepraca odświętna. […] Druga to codzienny znój home office'u […].

Zdjęcie 1.

Zdjęcie 2.

R. Woś, *Jaka praca po pandemii* [w:] *Mistrzynie i mistrzowie prezentują dobre życie*, „Tygodnik Powszechny" 2020, nr 2 (wyd. specjalne), s. 62.

* Instytucja „telepracy" w polskim porządku prawnym w kwietniu 2023 r. została zastąpiona przez instytucję „pracy zdalnej".

Zadanie 7.1. (0–2)

Sformułuj dwie zalety i dwie wady przedstawionej formy pracy dla <u>społecznego funkcjonowania pracownika</u>.

Zaleta – ……

……

……

Zaleta – ……

……

……

Wada – ……

……

……..……..

Wada – ……..……..

……..……..

……..……..

Zadanie 7.2. (0–1)

Podaj nazwę ustawy, która regulowała zasady zatrudniania pracownika w formie przedstawionej w materiałach źródłowych.

……..……..

Zadanie 8.

O jednym z badań CBOS

Kiedy w listopadzie 2013 roku CBOS zapytał Polaków o problemy, jakie dostrzegają w życiu publicznym, 85 proc. ankietowanych wskazało, iż w świecie polityki często obsadza się krewnych na lukratywnych stanowiskach. A 77 proc. zapytanych znało przykłady, że właśnie takie osoby dostają kontrakty i zamówienia rządowe.

Na podstawie: www.gazetaprawna.pl

Zadanie 8.1. (0–1)

Podaj nazwę patologii życia publicznego, na którą zwrócili uwagę ankietowani.

……..……

Zadanie 8.2. (0–1)

Przedstaw dwa negatywne skutki patologii życia publicznego, na którą zwrócili uwagę ankietowani.

- ……..……

  ……..……

  ……..……

  ……..……

- ……..……

  ……..……

  ……..……

  ……..……

Zadanie 9.

Tabela. Referenda w sprawie odwołania organów gminnego samorządu terytorialnego przeprowadzone w kadencji 2010–2014

Referenda w sprawie odwołania	Polska ogółem	Województwo															
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	122	17	4	5	5	6	6	12	3	4	8	10	14	5	9	9	5
rady gminy	8	3	-	-	1	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-
wójta	80	9	3	5	2	4	4	9	2	3	6	8	9	3	4	4	5
wójta i rady gminy	34	5	1	-	2	1	2	3	1	1	-	2	5	2	5	4	-

1 – dolnośląskie, 2 – kujawsko-pomorskie, 3 – lubelskie, 4 – lubuskie, 5 – łódzkie, 6 – małopolskie, 7 – mazowieckie, 8 – opolskie, 9 – podkarpackie, 10 – podlaskie, 11 – pomorskie, 12 – śląskie, 13 – świętokrzyskie, 14 – warmińsko-mazurskie, 15 – wielkopolskie, 16 – zachodniopomorskie.

J. Korczak, P. Lisowski, A. Ostapski, *Ustrój samorządu terytorialnego. Materiały dydaktyczne*, Wrocław 2015, s. 379.

Fragment aktu prawnego obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej

Art. 55. 1. Referendum jest ważne, jeżeli wzięło w nim udział co najmniej 30% uprawnionych do głosowania, z zastrzeżeniem ust. 2.
2. Referendum w sprawie odwołania […] jest ważne w przypadku, gdy udział w nim wzięło nie mniej niż 3/5 liczby biorących udział w wyborze odwoływanego organu.

Dz.U. 2000, nr 88, poz. 985, z późn. zm. (stan prawny na 15 marca 2023 r.).

Zadanie 9.1. (0–2)

Podaj trzy różnice między referendum, którego dotyczą przytoczone przepisy prawne, a referendum ogólnokrajowym.

- ……
  ……
  ……
- ……
  ……
  ……
- ……
  ……
  ……

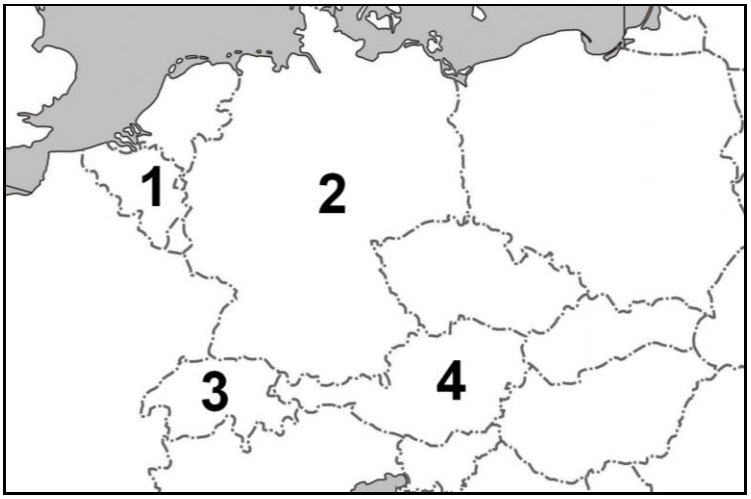
Zadanie 9.2. (0–1)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	W dwóch województwach wszystkie przeprowadzone referenda dotyczyły wyłącznie odwołania organów wykonawczych.	**P**	**F**
2.	Województwo, w którym przeprowadzono najwięcej referendów odwoławczych, graniczy z Niemcami i Czechami.	**P**	**F**

Zadanie 10.

Fragment mapy politycznej Europy

Zadanie 10.1. (0–1)

Rozstrzygnij, co <u>nie jest</u> cechą wspólną wszystkich państw oznaczonych na mapie numerami: federacyjna forma ustroju terytorialnego czy republikańska forma rządu. Odpowiedź uzasadnij – podaj nazwę i numer państwa <u>niespełniającego</u> właściwego kryterium.

Rozstrzygnięcie – ……

Uzasadnienie – ……

……

Zadanie 10.2. (0–1)

Rozstrzygnij, co <u>nie jest</u> cechą wspólną wszystkich państw oznaczonych na mapie numerami: przynależność do strefy Schengen czy do strefy Euro. Odpowiedź uzasadnij – podaj nazwę i numer państwa <u>niespełniającego</u> właściwego kryterium.

Rozstrzygnięcie – ……

Uzasadnienie – ……

……

Zadanie 11.

Tabela 1. Wyniki wyborów z 2020 r. do (dwudziestego trzeciego) Knesetu

partia	% głosów	liczba mandatów
Likud	29,46%	36
Niebiesko-Biali (Moc Izraela, Telem i Jest Przyszłość)	26,59%	33
Zjednoczona Lista	12,67%	15
Szas	7,69%	9
Zjednoczony Judaizm Tory – Degel ha-Tora	5,98%	7
Partia Pracy	5,83%	7
Nasz Dom Izrael	5,74%	7
Jamina (Nowa Prawica, Żydowski Dom i Unia Narodowa)	5,24%	6

Tabela 2. Wyniki wyborów z 2021 r. do (dwudziestego czwartego) Knesetu

partia	% głosów	liczba mandatów
Likud	24,19%	30
Jest przyszłość	13,93%	17
Szas	7,17%	9
Niebiesko-Biali	6,63%	8
Jamina	6,21%	7
Partia Pracy	6,09%	7
Zjednoczony Judaizm Tory – Degel ha-Tora	5,63%	7
Nasz Dom Izrael	5,63%	7
Syjonizm Religijny	5,12%	6
Zjednoczona Lista	4,82%	6
Nowa Nadzieja	4,74%	6
Merec	4,59%	6
Zjednoczona Lista Arabska	3,79%	4

W systemie wyborczym Izraela cały obszar państwa to jeden okręg wyborczy. W tabelach uwzględniono wszystkie ugrupowania, które przekroczyły próg wyborczy wynoszący 3,25%.

votes24.bechirot.gov.il

Zadanie 11.1. (0–1)

Na podstawie danych z tabel oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	System wyborczy do izraelskiego parlamentu opiera się na ordynacji proporcjonalnej.	**P**	**F**
2.	W systemie partyjnym Izraela występują partie o charakterze etnicznym oraz o charakterze religijnym.	**P**	**F**

Zadanie 11.2. (0–2)

Porównaj rozwiązania stosowane w wyborach do Sejmu RP oraz w wyborach do izraelskiego Knesetu (w przedstawionych aspektach) i wyjaśnij związek między wskazanymi rozwiązaniami w systemie wyborczym a reprezentatywnością parlamentu.

Klauzula zaporowa – ……...……..…

……...……

……...……

……...……

……...……

Liczba okręgów wyborczych – ……..…….

……...……..…...

……...……

……...……

……...……

Zadanie 11.3. (0–1)

Rozstrzygnij, czy w Izraelu ukształtował się system wielopartyjny z partią dominującą. Uzasadnij odpowiedź, odwołując się do danych z tabel.

Rozstrzygnięcie – ……

Uzasadnienie – ……...……..……..

……...……

……...……

……...……

Zadanie 12.

O jednym z systemów politycznych

Założeniem polityczno-ustrojowym tego modelu stała się zasada podziału władzy oparta na bieżącej i dalekosiężnej współpracy legislatywy z egzekutywą, dalej [–] na istnieniu daleko idących powiązań między nimi oraz [na] wyposażeniu ich w taki zakres kompetencji, aby żadna z nich nie uzyskała praktycznej przewagi nad drugą. W klasycznej formie zaczęto zatem realizować między legislatywą a egzekutywą zasady równości, równowagi i współpracy.

J. Knopek, *Europejskie systemy polityczne*, Warszawa 2016, s. 184.

Zadanie 12.1. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W tekście opisano system

A. parlamentarno-komitetowy.

B. parlamentarno-gabinetowy.

C. prezydencki klasyczny.

D. superprezydencki.

Zadanie 12.2. (0–2)

Podaj przykłady kompetencji instytucji Rzeczypospolitej Polskiej (głowy państwa wobec parlamentu i parlamentu wobec głowy państwa) charakterystycznych dla systemu politycznego opisanego w tekście.

Kompetencja głowy państwa wobec parlamentu – ……..…….

……..…….

……..…….

Kompetencja parlamentu wobec głowy państwa – ……...

……..…….

……..…….

Zadanie 13.

Tekst. O pracach nad jedną z ustaw

Przy okazji prac nad kwotą wolną od podatku mieliśmy do czynienia z prawdziwym expressem. Wprawdzie pierwszy poselski projekt ustawy pojawił się 31 października, ale [*de facto*] nowe rozwiązania pojawiły się dopiero miesiąc później w Senacie. A cały proces legislacyjny przeprowadzono w zaledwie jeden dzień.

29 listopada 2016 r. przejdzie więc do historii polskiego parlamentaryzmu. Tego dnia ważną dla milionów Polaków ustawę skierowano do prac w Senacie, zdążono nanieść poprawki w Komisji Finansów Publicznych, przeprowadzono sprawozdanie, przegłosowano poprawki, szybko skierowano rozwiązania do Sejmu, a gdy ten powiedział [„tak”], jeszcze tego samego dnia prezydent […] podpisał ustawę.

www.money.pl

Art. 123 *Konstytucji RP*
1. Rada Ministrów może uznać uchwalony przez siebie projekt ustawy za pilny, z wyjątkiem projektów ustaw podatkowych, ustaw dotyczących wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej, Sejmu, Senatu oraz organów samorządu terytorialnego, ustaw regulujących ustrój i właściwość władz publicznych, a także kodeksów.
2. Regulamin Sejmu oraz regulamin Senatu określają odrębności w postępowaniu ustawodawczym w sprawie projektu pilnego.
3. W postępowaniu w sprawie ustawy, której projekt został uznany za pilny, termin jej rozpatrzenia przez Senat wynosi 14 dni, a termin podpisania ustawy przez Prezydenta Rzeczypospolitej wynosi 7 dni.

Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483, z późn. zm. (stan prawny na 15 marca 2023 r.).

Zadanie 13.1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy ustawa opisana w tekście była uchwalana w trybie przewidzianym w art. 123 *Konstytucji RP*. Odpowiedź uzasadnij, odnosząc się do obu materiałów źródłowych.

Rozstrzygnięcie – ……

Uzasadnienie – ……..……..…….

……..…….....

……..…….....

……..…….....

…….

Zadanie 13.2. (0–1)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Dla ustawy uchwalonej zgodnie z art. 123 *Konstytucji RP* (uchwalonej w trybie pilnym) *vacatio legis* wynosi 7 dni.	**P**	**F**
2.	Prezydent RP nie ma prawa przekazać Sejmowi RP do ponownego rozpatrzenia ustawy uchwalonej zgodnie z art. 123 *Konstytucji RP* (uchwalonej w trybie pilnym).	**P**	**F**

Zadanie 14.

Art. 156 ust 1. *Konstytucji RP*

Członkowie Rady Ministrów ponoszą odpowiedzialność […] za naruszenie Konstytucji lub ustaw, a także za przestępstwa popełnione w związku z zajmowanym stanowiskiem.

Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483, z późn. zm. (stan prawny na 15 marca 2023 r.).

Zadanie 14.1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy przytoczony przepis prawny bezpośrednio dotyczy odpowiedzialności politycznej członków Rady Ministrów RP. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie – ……

Uzasadnienie – ……..……..……

……..……...

Zadanie 14.2. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Odpowiedzialność, wynikającą z przytoczonego przepisu prawnego, członkowie Rady Ministrów ponoszą przed

A. Naczelnym Sądem Administracyjnym.

B. Trybunałem Konstytucyjnym.

C. Trybunałem Stanu.

D. Sejmem RP.

Zadanie 15. (0–2)

Koncepcja wolności w różnych ideologiach

Tekst 1.: Wolność człowieka w społeczeństwie sprowadza się do niepodlegania żadnej innej władzy ustawodawczej, a tylko tej powołanej na mocy zgody we wspólnocie, ani też panowania czyjejkolwiek woli, ani ograniczeniom jakiegokolwiek prawa innego niż to, które uchwali legislatywa zgodnie z pokładanym w niej zaufaniem. Wolność nie jest zatem […] wolnością do tego, co mu się podoba, do życia[,] jakie mu się podoba[,] i nieskrępowania żadnymi prawami. Wolność ludzi pod władzą rządu oznacza życie pod rządami stałych praw, powszechnych w tym społeczeństwie i uchwalanych przez powołaną w nim władzę ustawodawczą. Jest to wolność do kierowania się moją własną wolą we wszystkich sprawach, w których prawa tego nie zakazują, oraz niepodlegania zmiennej, niepewnej, nieznanej, arbitralnej woli innego człowieka. […]
Skoro wszyscy ludzie są […] wolni, równi i niezależni w stanie natury, nikt nie może bez własnej zgody zostać tego stanu pozbawiony i poddany władzy politycznej innego. Jedyny sposób, w jaki można oddać swą naturalną wolność i nałożyć okowy społeczeństwa

obywatelskiego, [to] ugoda z innymi dotycząca połączenia i zjednoczenia się z nimi w społeczność, zawarta dla zapewnienia im wygody, bezpieczeństwa i pokojowego współżycia […].

Tekst 2.: Jestem fanatycznym miłośnikiem wolności, uważając, że tylko w jej łonie mogą się rozwijać i rozkwitać rozum, godność i szczęście ludzkie; nie tej wolności czysto formalnej, nadanej, wymierzonej i dawkowanej przez Państwo, która jest kłamstwem odwiecznym i stanowi w rzeczywistości jedynie przywilej garstki ludzi, ugruntowany na niewolnictwie wszystkich pozostałych; nie tej wolności indywidualnej, egoistycznej, nędznej i fikcyjnej […]. [P]ragnę wolności, która jedynie zasługuje na to miano, wolności, która polega na pełnym rozwoju wszystkich sił fizycznych, intelektualnych i moralnych, znajdujących się w stanie utajonym w każdej jednostce; pragnę wolności, która nie uznaje innych ograniczeń poza tymi, które określane są przez prawa naszej własnej natury, a więc – ściśle mówiąc – wolności, w której nie istnieją ograniczenia […].

Historia idei politycznych. *Wybór tekstów*, Warszawa 1995–2001, tom I: s. 369, 376, tom II: s. 456.

Art. 31 *Konstytucji RP*
1. Wolność człowieka podlega ochronie prawnej.
2. Każdy jest obowiązany szanować wolności i prawa innych. Nikogo nie wolno zmuszać do czynienia tego, czego prawo mu nie nakazuje.

Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483, z późn. zm. (stan prawny na 15 marca 2023 r.).

Zadanie 15.1. (0–1)

Rozstrzygnij, w którym z zaprezentowanych tekstów (w tekście 1. czy w tekście 2.) przedstawiono koncepcję umowy społecznej jako teorię genezy państwa. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do odpowiedniego fragmentu właściwego tekstu.

Rozstrzygnięcie – tekst ……

Uzasadnienie – ……...

……...

……...

Zadanie 15.2. (0–1)

Rozstrzygnij, do której z zaprezentowanych idei wolności (w tekście 1. czy w tekście 2.) odnosi się definicja wolności z artykułu 31 *Konstytucji RP*. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do odpowiedniego fragmentu właściwego tekstu.

Rozstrzygnięcie – tekst ……

Uzasadnienie – ……...

……...

……...

……...

Zadanie 16.

Fragment ustawy obowiązującej w Rzeczypospolitej Polskiej

Art. 9.1. Do zadań samorządu […] w zakresie polityki rynku pracy należy: […]
3) udzielanie pomocy bezrobotnym i poszukującym pracy w znalezieniu pracy przez pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe; […]
13) przyznawanie i wypłacanie zasiłków oraz innych świadczeń z tytułu bezrobocia […].
2. Zadania, o których mowa w ust. 1, są wykonywane przez […] wchodzące w skład […] administracji zespolonej.

Dz.U. 2004, nr 99, poz. 1001, z późn. zm. (stan prawny na 15 marca 2023 r.).

Zadanie 16.1. (0–2)

Uzupełnij zdania – wpisz nazwy: rodzaju polityki wobec bezrobocia (1), poziomu samorządu terytorialnego (2) oraz instytucji (3).

Metoda, której przejawem są działania podejmowane w ramach art. 9.1.13) przytoczonej ustawy, mająca na celu usuwanie negatywnych skutków bezrobocia, to metoda **(1.)** …….. . Fragment ustawy określa zadania samorządu **(2.)** ……..., natomiast instytucja, która – zgodnie z art. 9.2. – bezpośrednio wykonuje te zadania, to **(3.)** ……..…… .

Zadanie 16.2. (0–1)

Sformułuj dwa argumenty uzasadniające tezę: *Działania opisane w art. 9.1.3) przytoczonej ustawy są korzystne z punktu widzenia finansów państwa*.

- ……..…….
  …….
  …….
  …….
- …….
  ……..…….
  …….
  …….

Zadanie 17.

Fragment wyroku Trybunału Konstytucyjnego

Sygn. akt U 6/04
WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
Warszawa, dnia 17 stycznia 2006 r.
Trybunał Konstytucyjny w składzie: […]

po rozpoznaniu, z udziałem wnioskodawcy, Ministra Transportu i Budownictwa oraz Prokuratora Generalnego, na rozprawie w dniu 17 stycznia 2006 r., wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich o zbadanie zgodności:

§ 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 lipca 2003 r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu (Dz.U. Nr 137, poz. 1310) z art. 77 ust. 4 pkt 2 i ust. 5 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. z 2005 r. Nr 108, poz. 908 ze zm.) oraz z art. 92 ust. 1 i art. 217 Konstytucji,

o r z e k a:

I: § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 lipca 2003 r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu (Dz.U. Nr 137, poz. 1310) jest niezgodny:

a) z art. 77 ust. 4 pkt 2 i ust. 5 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. z 2005 r. Nr 108, poz. 908, Nr 175, poz. 1462, Nr 179, poz. 1486 i Nr 180, poz. 1494 i 1497),

b) z art. 92 ust. 1 i art. 217 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

II: Przepis rozporządzenia powołanego w części I traci moc obowiązującą z dniem 1 maja 2006 r.

trybunal.gov.pl

Zadanie 17.1. (0–1)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Trybunał Konstytucyjny orzekł, że rozporządzenie przywołane w wyroku jest częściowo niezgodne z *Konstytucją RP*.	**P**	**F**
2.	Od wyroku, którego fragment przytoczono, stronom przysługuje odwołanie.	**P**	**F**

Zadanie 17.2. (0–1)

Uzasadnij, że wniosek, którego dotyczy przytoczony fragment wyroku, nie był skargą konstytucyjną.

……

……

……

……

Zadanie 18.

Przepisy z kodeksów obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej

Przepis 1. Kara aresztu trwa najkrócej 5, najdłużej 30 dni; wymierza się ją w dniach.
Przepis 2. Tymczasowe aresztowanie stosuje w postępowaniu przygotowawczym na wniosek prokuratora sąd rejonowy, w którego okręgu prowadzi się postępowanie […].

Dz.U. 1971, nr 12, poz. 114, z późn. zm.; Dz.U. 1997, nr 89. poz. 555, z późn. zm.
(stan prawny na 15 marca 2023 r.).

Zadanie 18.1. (0–1)

Wyjaśnij, na czym polega różnica – w zakresie okoliczności stosowania – między instytucjami prawnymi unormowanymi w przytoczonych przepisach prawnych.

……

……

……

Zadanie 18.2. (0–1)

Do każdego przytoczonego przepisu prawnego dopisz nazwę kodeksu, w którym został on zamieszczony. Odpowiedzi wybierz spośród: *Kodeks karny*, *Kodeks postępowania karnego*, *Kodeks wykroczeń*.

Przepis 1. – ……

Przepis 2. – ……

Zadanie 19.

Fragmenty traktatów w zakresie integracji europejskiej

Fragment traktatu 1.: Podstawę Unii stanowi niniejszy Traktat oraz Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (zwane dalej „Traktatami"). Oba Traktaty mają taką samą wartość prawną. Unia zastępuje Wspólnotę Europejską i jest jej następcą prawnym.

Fragment traktatu 2.: PRAGNĄC zakończyć rozpoczęty przez Traktat z Amsterdamu proces przygotowania instytucji Unii Europejskiej do działania w rozszerzonej Unii,
ZDECYDOWANI na tej podstawie intensywnie prowadzić negocjacje w sprawie przystąpienia […] zgodnie z procedurą ustanowioną w Traktacie o Unii Europejskiej […].

oide.sejm.gov.pl

Zadanie 19.1. (0–1)

Do każdego przytoczonego fragmentu traktatu przyporządkuj jego zwyczajową nazwę (nawiązującą do miasta, w którym został on podpisany). Odpowiedzi wybierz spośród: traktat amsterdamski, traktat nicejski, traktat lizboński, traktat paryski.

Traktat 1. – ……

Traktat 2. – ……

Zadanie 19.2. (0–1)

Odwołując się do treści obu fragmentów traktatów, uzasadnij, że każdy z nich został przyjęty po traktacie z Maastricht.

Traktat 1. – .....

.....

.....

Traktat 2. – .....

.....

.....

Zadanie 20.

List Tadeusza Mazowieckiego
Mamy do czynienia zarówno z walką państwa, które jest członkiem ONZ, o swoje istnienie i o swój wieloetniczny charakter, jak i z walką o zasady porządku międzynarodowego. Tymczasem mówienie o obronie praw człowieka traci wiarygodność wobec braku konsekwencji i odwagi społeczności międzynarodowej i jej przywódców. Prawdziwą rzeczywistość praw człowieka, do której doszliśmy, obrazuje dziś dramat ludności Srebrenicy i Żepy. Pogwałcenia praw człowieka są bezwzględnie kontynuowane, przeszkadza się w dostawach pomocy humanitarnej, ludność cywilna narażona jest na ostrzeliwanie, giną żołnierze „błękitnych hełmów" i przedstawiciele organizacji humanitarnych.

T. Mazowiecki, *Rok 1989 i lata następne*, Warszawa 2012, s. 282.

Zadanie 20.1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy list dotyczy wydarzeń w Kosowie. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie – ……..

Uzasadnienie – ……..

……..

……..

……

Zadanie 20.2. (0–1)

Wyjaśnij sformułowanie, które zostało podkreślone w liście.

……..

……..

……..

Zadanie 21. (0–5)

Fragment *Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego*
Art. 31. § 1. Z chwilą zawarcia małżeństwa powstaje między małżonkami z mocy ustawy wspólność majątkowa (wspólność ustawowa) obejmująca przedmioty majątkowe nabyte w czasie jej trwania przez oboje małżonków lub przez jednego z nich (majątek wspólny). Przedmioty majątkowe nieobjęte wspólnością ustawową należą do majątku osobistego każdego z małżonków.
Art. 52. § 1. Z ważnych powodów każdy z małżonków może żądać ustanowienia przez sąd rozdzielności majątkowej.
§ 2. Rozdzielność majątkowa powstaje z dniem oznaczonym w wyroku, który ją ustanawia. W wyjątkowych wypadkach sąd może ustanowić rozdzielność majątkową z dniem wcześniejszym niż dzień wytoczenia powództwa, w szczególności, jeżeli małżonkowie żyli w rozłączeniu.

Dz.U. 1964, nr 9, poz. 59, z późn. zm. (stan prawny na 15 marca 2023 r.).

Fragment *Kodeksu postępowania cywilnego*
Art. 16. Sądy rejonowe rozpoznają wszystkie sprawy z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów okręgowych.
Art. 17. Do właściwości sądów okręgowych należą sprawy: […]
4) o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa siedemdziesiąt pięć tysięcy złotych, oprócz spraw o alimenty, o naruszenie posiadania, o ustanowienie rozdzielności majątkowej między małżonkami […].
Art. 435. § 1. Wyrok prawomocny ma skutek wobec osób trzecich.

Dz.U. 1964, nr 43, poz. 296, z późn. zm. (stan prawny na 15 marca 2023 r.).

Uzasadnienie pisma procesowego
Od 3 lutego 1997 r. Adam i Alina Abaccy pozostają w związku małżeńskim, z którego mają jedno dziecko w wieku trzynastu lat. Strony mieszkają we wspólnym gospodarstwie domowym we Wrocławiu, ul. Legnicka 174 m. 12 (dowód: odpis aktu małżeństwa nr 117/97 i aktu urodzenia dziecka nr 7/2010 wydanych przez Urząd Stanu Cywilnego we Wrocławiu). Pozwany w 2020 r. stracił stałe zatrudnienie i od tego czasu znajdował jedynie dorywcze prace. Aby pozyskać środki na utrzymanie rodziny, w 2021 r. zaczął obstawiać zakłady w wyścigach konnych i grać w pokera o coraz wyższe stawki. Wkrótce uzależnił się od hazardu, a potrzeby rodziny zeszły na dalszy plan. Pomimo obietnic poprawy pozwany pogrążał się w swoim uzależnieniu, a w celu jego finansowania zaczął z dniem 1 maja 2021 r. wynosić z domu i sprzedawać różne sprzęty, m.in. telewizor i komputery, a także zapożyczać się u sąsiadów i znajomych. Ponieważ pozwany nie zwracał zaciągniętych pożyczek, wierzyciele żądają zwrotu pieniędzy od małżonki – Aliny Abackiej (dowód: zeznania świadków Bartosza i Barbary Babackich, zam. Wrocław, ul. Legnicka 174 m. 8). W tej sytuacji utrzymywanie wspólności ustawowej zagraża dobru powódki i małoletniego dziecka stron. Należy zatem uznać, że zachodzi ważny powód uzasadniający ustanowienie rozdzielności majątkowej.

Sądy powszechne właściwe dla ul. Legnickiej 174 we Wrocławiu
Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Fabrycznej (ul. Świebodzka 5: Wydział Cywilny, Wydział Rodzinny i Nieletnich, Wydział Karny; ul. Poznańska 20: Wydział Gospodarczy).
Sąd Okręgowy we Wrocławiu (ul. Sądowa 1: Wydział Cywilny, Wydział Cywilny Rodzinny, Wydział Karny, Wydział Gospodarczy).

Na podstawie podanego uzasadnienia oraz przytoczonych przepisów prawnych napisz – jako Alina Abacka – część pisma procesowego poprzedzającą to uzasadnienie. Celem pisma jest: zwolnienie Aliny Abackiej z ponoszenia konsekwencji finansowych decyzji jej męża, ustanie wspólności majątkowej oraz obciążenie go kosztami postępowania sądowego w tej sprawie. Zachowaj formalny charakter pisma.

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

Zadanie 22. (0–7)

Artykuł 5 traktatu waszyngtońskiego

Strony zgadzają się, że zbrojna napaść na jedną lub więcej z nich w Europie lub Ameryce Północnej będzie uznana za napaść przeciwko nim wszystkim i dlatego zgadzają się, że jeżeli taka zbrojna napaść nastąpi, to każda z nich, w ramach wykonywania prawa do indywidualnej lub zbiorowej samoobrony, uznanego na mocy artykułu 51 Karty Narodów Zjednoczonych, udzieli pomocy Stronie lub Stronom napadniętym, podejmując niezwłocznie, samodzielnie jak i w porozumieniu z innymi Stronami, działania, jakie uzna za konieczne, łącznie z użyciem siły zbrojnej, w celu przywrócenia i utrzymania bezpieczeństwa obszaru północnoatlantyckiego. […]

Dz.U. 2000, nr 87, poz. 970, z późn. zm.

Tekst 1. O sytuacji NATO po 1989 r.

Najpoważniejsza próba, jaką musiało podjąć NATO po 1989 r., wiązała się z zamazaniem motywów, które mobilizowały wspólne działania państw członkowskich, organizowały ich strategię i myślenie o własnym bezpieczeństwie. W pewnym sensie był to sprawdzian nieporównywalny ze sporami i kryzysami z poprzednich dekad. Nowa sytuacja miała zderzyć państwa członkowskie z wieloźródłowymi problemami w różny sposób dotykającymi ich poczucia bezpieczeństwa. Teza o braku wspólnych wyzwań, spajających dotąd Sojusz i utracie racji bytu NATO w dotychczasowej postaci, pojawiała się w wielu dyskusjach politycznych, wymuszając nowoczesne spojrzenie na jego zadania.

R. Kupiecki, *Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego,* Warszawa 2016, s. 72.

Tekst 2. O jednej z operacji militarnych NATO

Sytuacja w Afganistanie wymagała ciągłej obecności wojsk międzynarodowych tym razem w ramach Międzynarodowych Sił Wsparcia Bezpieczeństwa (International Security Assistance Forces – ISAF), w której polscy żołnierze uczestniczyli przez piętnaście zmian, w latach 2007–2014. Ogólnym hasłem, pod jakim społeczność międzynarodowa realizowała tę misję[,] była „walka o serca i umysły”. Chodziło o to, by przekonać Afgańczyków, że w kraju dotkniętym wojnami można żyć lepiej, a siły międzynarodowe przybyły, by pomóc w procesie normalizacji. [Głównymi celami] obecności koalicji sił międzynarodowych w Afganistanie [były:] ustabilizowanie sytuacji wewnętrznej, poprawa warunków bezpieczeństwa oraz wsparcie dla władz lokalnych, co miało ułatwić normalizację życia w tym kraju.

www.wojsko-polskie.pl

Przedstaw cele i działania NATO w różnych typach ładu międzynarodowego, uwzględniając zastosowanie art. 5 traktatu waszyngtońskiego. W pracy odwołaj się do materiałów źródłowych.

……

……

……

……

BRUDNOPIS (nie podlega ocenie)

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE
Poziom rozszerzony
Formuła 2023

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE
Poziom rozszerzony
Formuła 2023

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE
Poziom rozszerzony
Formuła 2023